URZĄD GMINY MICHÓW

AKTUALIZACJA

PROGRAMU

USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJACYCH AZBEST Z TERENU GMINY MICHÓW

NA LATA 2013 – 2032

Michów, 2013 r.

SPIS TREŚCI

1. Wstęp
2. Ogólna charakterystyka gminy
3. Cel i zadania programu
4. Informacja o azbeście i wyrobach zawierających azbest
5. Aktualny stan gospodarowania wyrobami i odpadami zawierającymi azbest
6. Harmonogram realizacji celów i zadań Programu
7. Aspekty finansowe i źródła finansowania Programu
8. Podstawowe akty prawne i dokumenty strategiczne oraz obowiązki z nich wynikające
9. Ocena oddziaływania Programu na środowisko
10. Monitoring realizacji Programu
11. Podsumowanie

Załączniki

Pisma przedstawiające odpowiedź RDOŚ w Lublinie i PSSE w Lublinie na prośbę Wójta Gminy Michów w sprawie odstąpienia od konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu „Aktualizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Michów na lata 2013- 2032”

1.Wstęp

Opracowanie „*Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Michów na lata 2008-2032*" miało na celu realizację polityki ekologicznej państwa oraz zapisów zawartych w „*Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*" przyjętym przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 maja 2002 r.:

- Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- Likwidacja szkodliwego działania azbestu na środowisko.

Niniejsza „*Aktualizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Michów na lata 2013-2032*" zwana dalej Programem, związana jest z nowymi uwarunkowaniami prawnymi, nowymi możliwościami finansowania zadania oraz w związku z dotychczas prowadzoną realizacją programu. Podstawą prawną wykonania aktualizacji jest obowiązek wynikający z *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032.* Przedmiotowa aktualizacja jest zgodna z *Programem usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2009 -2032*"

Przygotowanie Programu poprzedzone zostało wykonaniem inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, z określeniem ilości i jakości wyrobów z eternitu, określono także stopień pilności ich usunięcia. Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji oszacowano koszty usunięcia płyt azbestowo – cementowych z terenu Gminy Michów oraz wskazano potencjalne źródło finansowania przedsięwzięć, polegających na unieszkodliwianiu i usuwaniu wyrobów azbestowych. Zaproponowano także wskaźniki monitorowania realizacji Programu.

Program ma na celu doprowadzenie do stopniowej eliminacji wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Michów poprzez ich bezpieczne usunięcie i unieszkodliwienie.

2. Ogólna charakterystyka Gminy

Gmina Michów położona jest w zachodniej części powiatu lubartowskiego. Jej siedzibą jest Michów. Strukturę terytorialną tworzy 29 wsi sołeckich, w których zamieszkuje 6 366 osób (stan na 31.07.2013r.) Gmina jest jedną z 13 gmin powiatu lubartowskiego. Graniczy z sześcioma gminami : od północy sąsiaduje z gminami Jeziorzany i Kock, od południa z gminą Abramów, od wschodu z gminami Kamionka i Firlej, a od zachodu z gminą Baranów (pow. puławski)

Ryc. 1. Mapa - położenie gminy w powiecie lubartowskim

Gmina Michów to gmina wiejska o charakterze rolniczym. Jej powierzchnia to 13.595 ha (135,95 km^2) (stan na 01.01.2004 rok). Gęstość zaludnienia wynosi 49,5 osób na 1 km^2. Ludność na terenie gminy rozmieszczona jest stosunkowo równomiernie. Najwięcej mieszkańców koncentruje miejscowość Michów – 1.715 osób co daje (26,65%), a w dalszej kolejności Rudno (530 mieszkańców) i Rudzienko (441 mieszkańców). Najmniejszą liczbą mieszkańców charakteryzuje się miejscowość Lipniak (34 osób) i Kruszyna (21 mieszkańców). Kształtowanie się liczby mieszkańców gminy w przeciągu ostatnich pięciu lat przedstawia tabela 1.

TABELA NR 1. Ludność w gminie Michów (stan na 31.07.2013 r.)

L.p	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1.	Aleksandrówka	59
2.	Anielówka	58
3.	Budki	71
4.	Chudowola	146
5.	Elżbietów	143

6.	Gawłówka	129
7.	Giżyce	199
8.	Giżyce Kolonia	33
9.	Gołąb	304
10.	Gołąb Kolonia	37
11.	Katarzyn	220
12.	Krupy	48
13.	Kruszyna	23
14.	Lipniak	34
15.	Mejznerzyn	385
16.	Meszno	156
17.	Miastkówek	143
18.	**Michów**	**1 702**
19.	Młyniska	81
20.	Natalin	117
21.	Ostrów	91
22.	Podlodówek	177
23.	Rawa	229
24.	Rudno	525
25.	Rudzienko	439
26.	Rudzienko Kolonia	175
27.	Trzciniec	170
28.	Węgielce	139
29.	Wólka Michowska	63
30.	Wypnicha	221
31.	Zofianówka	49
Ogółem		**6 366**

Zaludnienie w gminie nieznacznie maleje ze względu na niski przyrost naturalny ludności i ze względu na wyjazdy z terenu gminy ludzi młodych do szkół i do pracy.

Dominującym działem gospodarki jest rolnictwo pomimo słabej jakości gleb dla produkcji rolniczej. Z ogólnej powierzchni 135,9 km^2 gruntów, użytki rolne stanowią 77,02 % w tym grunty orne stanowią 7 506 ha tj. 55,21% ogólnej powierzchni, użytki zielone 2 456 (18.06 %) i lasy 2 456 ha (18,06 %) ogółu gruntów.

Najwięcej gruntów ornych występuje w południowo-zachodniej i centralnej części gminy. Są tu najlepsze gleby. Łąki i pastwiska występują przeważnie w części wschodniej i północnej i związane są z doliną Wieprza i rzeką Mininą. Rolnictwo gminy charakteryzuje się dużymi nakładami pracy. Udział ludności rolniczej jest wciąż bardzo wysoki i wynosi 72,23% ogółu zatrudnionych. Na 100 ha użytków rolnych przypadają 63 osoby zamieszkujące gospodarstwa rolne. Elementami środowiska przyrodniczego, które decydują o możliwościach rozwoju rolnictwa gminy są gleby, klimat, warunki wodne oraz rzeźba terenu. Warunki klimatyczne sprzyjają gospodarce rolnej o czym świadczy długość okresu wegetacji - 217 dni. Ważnym czynnikiem umożliwiającym rozwój rolnictwa są warunki wodne występujące w profilu glebowym. Regulacja stosunków wodnych gleb obejmuje blisko 28% użytków rolnych.

Rolnictwo odgrywa bardzo ważną rolę w tworzeniu struktury gospodarczej tego terenu. Stanowi ono wiodącą funkcję gminy. Skupia ono znaczne zasoby w postaci siły roboczej oraz majątku trwałego.

Łączna liczba gospodarstw rolnych w gminie wynosi 1.652 szt. Najwięcej jest gospodarstw małych, czyli od 1 – 5 ha (656) co stanowi około 40% wszystkich gospodarstw gminy. Gospodarstw powyżej 15 ha jest 60. Liczba gospodarstw wskazuje ile może być domów pokrytych eternitem, a także stodół i budynków inwentarskich

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw na terenie gminy jest słabo rozwinięty. Tylko kilka procent ludności znajduje zatrudnienie w następujących zakładach i instytucjach zarejestrowanych w gminie: Spółdzielnia Mleczarska „Michowianka”, Piekarnia, Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna, Usługi Transportowe- Radosław Piskorski, Urząd Gminy.

Na terenie gminy zarejestrowanych jest ok 159 podmiotów gospodarczych. Podstawowa struktura podmiotów gospodarczych w gminie Michów przedstawia się następująco:

handel	101
usługi	49
produkcja	9

W większości są to małe firmy rodzinne zatrudniające do 5 pracowników. Prowadzona działalność gospodarcza to: kopalnictwo, działalność produkcyjna, budownictwo, handel i naprawy, małe gastronomie i restauracje, transport, składowanie i łączność, pozostała działalność usługowa; ochrona zdrowia i opieka społeczna. Małe prywatne firmy dzięki swojej elastyczności odgrywają dominującą rolę w gospodarce gminy. Swoją działalność koncentrują przede wszystkim na handlu, produkcji i usługach. Lokalizacja usług dla mieszkańców jest zróżnicowana. W większości wsi występują sklepy, punkty sprzedaży drobno detalicznej. Placówki usługowe, takie jak apteka, ośrodek zdrowia, sklepy wielobranżowe zlokalizowane są głównie w Michowie. W ośrodku gminnym zlokalizowane są również usługi administracji publicznej (Urząd Gminy) oraz administracji gospodarczej (Bank Spółdzielczy, straż pożarna). Brak natomiast usługowych zakładów szewskich i krawieckich, naprawy sprzętu AGD, punktów skupu zbóż i ziemniaków oraz przetwórstwa warzyw.

Na terenie gminy funkcjonują 3 szkoły podstawowe (Michów, Rudno, Katarzyn), 1 szkoła średnia (Michów) i 2 gimnazja (Michów, Rudno). W Michowie znajduje się również przedszkole.

Ochroną zdrowia ludności zajmują się dwa ośrodki zdrowia w Michowie i Rudnie (NZOZ). W Michowie znajdują się również dwie lecznice dla zwierząt.

Gmina nie posiada własnej oczyszczalni ścieków. Korzysta z zakładowej oczyszczalni będącej własnością Spółdzielni Mleczarskiej „Michowianka". Znajdujące się w Michowie składowisko odpadów komunalnych zostało całkowicie zapełnione i od 2008 r. nie przyjmuje odpadów.

Cechą wyróżniającą Gminę Michów spośród pozostałych gmin regionu są jej walory przyrodnicze. Na terenie gminy zlokalizowany jest Na terenie gminy zlokalizowany jest Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Dolny Wieprz" PLH060051 i Obszar Chronionego Krajobrazu "Pradolina Wieprza". W granicach administracyjnych gminy Michów znajduje się jego wschodni fragment o powierzchni 4030 ha. Stanowi to 29,7% ogólnej powierzchni

gminy. Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje południową część rozległej doliny Wieprza pomiędzy wsiami Węgielce i Krupy z fragmentami wysoczyzny morenowej, oraz obszar doliny Mininy wraz z zespołem stawów "Lipniak". Natomiast część środkowa i południowa gminy wchodzi w obręb Równiny Lubartowskiej.

Rolnictwo jest główną gałęzią gospodarki decydującą o poziomie rozwoju gminy i standardzie życia mieszkańców. Wiodącą formą władania ziemią jest sektor prywatny, w rękach którego znajduje się 83,9% ziemi.

3. Cel i zadania programu

Podstawowym celem programu jest realizacja głównych założeń zawartych w dokumencie „Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032" – usuniecie z terenu gminy Michów wyrobów zawierających azbest do 2032 roku.

Celem strategicznym niniejszego Programu jest:

- spowodowanie oczyszczenia terenu gminy z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie skutków zdrowotnych u mieszkańców spowodowanych azbestem,
- spowodowanie likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko.

Celem operacyjnym niniejszego Programu jest:

- doprowadzenie w określonym czasie do spełnienia nakazów ochrony środowiska;
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych: ustaw i rozporządzeń oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- identyfikacja dostępnych źródeł finansowania,
- pomoc mieszkańcom gminy w realizacji kosztownej wymiany płyt azbestowo - cementowych

Przyjęte cele osiągnięte zostaną poprzez realizacje zadań.

Zadaniem Programu jest:

- Określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest,
- Monitoring realizacji programu,
- Działania edukacyjno – informacyjne.

Planowane działania informacyjne o postępowaniu z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest maja na celu przekazanie rzetelnej i wiarygodnej informacji o azbeście. Mogą zostać podjęte poprzez zastosowanie poniższych rozwiązań.

1. Umieszczanie na tablicy informacyjnej w Urzędzie Gminy Michów informacji o :
    - Obowiązkach dotyczących postępowania w wyrobami zawierającymi azbest,
    - Obowiązku przeprowadzania inwentaryzacji,
    - Złożenia informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania
    - Złożenia informacji o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało zakończone
    - Obowiązku sporządzania oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest
    - Zagrożeniach i skutkach dla zdrowia ludzi i środowiska przyrodniczego w przypadku niewłaściwego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
    - Możliwościach finansowego wsparcia i właściwego postępowania w przypadku prac remontowych obejmujących wymianę wyrobów zawierających azbest.
2. Prowadzenie akcji edukacyjnej w szkołach o szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka i środowiska naturalnego oraz konieczności unieszkodliwiania azbestu do końca 2032 r.

4. Informacja o azbeście i wyrobach zawierających azbest

W Polsce od wielu lat stosowano azbest w różnych dziedzinach gospodarki do wielu wyrobów, i do dziś te wyroby są użytkowane. Jednak w trakcie badań stwierdzono groźne dla zdrowia człowieka oddziaływanie azbestu. Pojawiły się choroby, szczególnie nowotwory płuc wywołane przez drobne pyłki azbestu. Umiejscowione w płucach człowieka drażnią ścianki powodując trwały stan zapalny prowadzący w końcu do stanu nowotworowego pęcherzyków płucnych. Problem z azbestem wywołał zakaz jego stosowania i potrzebę usunięcia już wyprodukowanych wyrobów zawierających azbest. Niniejszy „Program” organizuje bezpieczne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych.

4.1. Występowanie i zastosowanie azbestu

Azbest jest nazwą handlową grupy minerałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu.

Wzory chemiczne głównych rodzajów azbestu przedstawiają się następująco:

• chryzotyl $Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$

• krokidolit $Na_7\ Fe_3\ Fe_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$

• amozyt $(Fe,Mg)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$

• antofyllit $(Mg,\ Fe)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$

• tremolit $Ca_2Mg_5[(OH)_2Si_4O_{11}]_2$

• aktynolit $Ca_2/Mg[(OH)Si_4O_{11}]_2$

Azbest to ogólna nazwa minerałów z grupy amfiboli i serpentynów. Jest minerałem posiadającym włóknistą strukturę. Cechą charakterystyczną włókien azbestowych jest duża odporność na rozciąganie, elastyczność, odporność na działanie kwasów, zasad i innych chemikaliów, niepalność, wysoka wytrzymałość mechaniczna i łatwość łączenia się z innymi materiałami, np. z cementem. Właściwości te wykorzystywano m. in. do wyrobu knotów świec, niepalnego papieru czy też wyrobów tekstylnych. Prawdziwy przełom w stosowaniu azbestu nastąpił w latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia. Wtedy to odkryto we Włoszech nowe złoża chryzotylu i tremolitu. Początkowo zastosowanie azbestu ograniczało się do wyrobów niepalnej papy, zwłaszcza, gdy plagą były pożary budynków. Prawdziwym przebojem azbest stał się za sprawą silników parowych. Zaczęto go stosować jako różnego rodzaju izolacje kotłów, jak również rur odprowadzających parę wodną, tutaj spore znaczenie miał przemysł stoczniowy. Duże znaczenie miało również stosowanie go jako surowca do produkcji wyrobów włókienniczych, przędzy, sznurów, szczeliw, klocków hamulcowych, tarcz sprzęgłowych itp. Szacuje się, że wyprodukowano w sumie około 5 tysięcy rodzajów produktów zawierających w swoim składzie azbest.

4.2. Klasyfikacja wyrobów azbestowych

Wśród wyrobów azbestowych można wydzielić dwie grupy produktów:

1. Słabo połączone produkty azbestowe tzw. „wyroby miękkie”(łamliwe, kruche) – charakteryzują się bardzo wysokim ponad 60 % udziałem azbestu, i niskim udziałem spoiwa, przez co łatwiej ulegają uszkodzeniom, powodując emisje pyłu azbestowego. Są to m.in. płyty azbestowe, maty, materiały izolujące i chroniące, tynki, papy, sznurki izolujące itd.
2. Produkty cementowo – azbestowe „ wyroby twarde” (niekruche, sztywne)– o niskiej procentowej zawartości minerałów azbestowych (poniżej 20 %) i wysokiej zawartości substancji wiążącej, dzięki czemu nie emitują do środowiska pyłu azbestowego (wyjątkiem jest obróbka). Są to m.in. tablice, płyty faliste i płaskie, rury wodociągowe, elementy kanalizacji.

Szacuje się, iż w skali kraju 96 % ogólnej ilości wyrobów zawierających azbest stanowią płyty azbestowo – cementowe faliste i płaskie znane pod nazwą eternitu. Płyty te używane były do krycia dachów budynków mieszkalnych i gospodarczych (stodoły, obory) jako ognioodporne. Najczęściej na dachach stosowano płyty typu „karo”, które dzięki dodatkowemu zagęszczeniu w procesie prasowania cechują się mniejszą porowatością niż płyty faliste. Różnica to jest dość duża, co uwidacznia ich nasiąkliwość wynoszącą 16% wobec nasiąkliwości płyt falistych wynoszącej 27 %.

Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce została zakazana ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. *o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest* (Dz. U. z 2004r., Nr 3, poz. 20 z późn. zm.) Zgodnie z ustawą w Polsce do 28 września 1998 r. została całkowicie zakończona produkcja płyt azbestowo-cementowych (a wcześniej innych wyrobów zawierających azbest). Natomiast po 28 marca 1999 r. obowiązuje zakaz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. Wyjątek stanowią wyroby z zawartością azbestu, które nie posiadają jeszcze swoich zamienników ze względu na ekstremalne warunki pracy.

4.3. Wpływ azbestu na zdrowie człowieka

W lata 80-tych XX-go wieku stwierdzono, że oprócz niezaprzeczalnych pozytywnych właściwości azbestu istnieją również jego negatywne strony. Wiąże się to przede wszystkim z włóknistą strukturą tego minerału. Potwierdzone zostało rakotwórcze działanie włókien azbestu na organizmy żywe. Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku

wdychania włókien, zawieszonych w powietrzu. Dopóki włókna nie są uwalniane do powietrza i nie występuje ich wdychanie, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Na występowanie i typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien i ich stężenie oraz czas trwania narażenia. Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i liczby włókien, które uległy zatrzymaniu w płucach, jak również od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Istotne znaczenie ma tu ich średnica. Wykazano, że włókna cienkie – o średnicy poniżej 3 μm przenoszone są łatwiej i to one odkładają się w końcowych odcinkach dróg oddechowych podczas gdy włókna grube – o średnicy powyżej 5 μm zatrzymują się w górnej części układu oddechowego. Skręcone włókna chryzotylu o dużej średnicy, mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, to znaczy takie, które mogą występować w trwałej bardzo drobnej postaci w powietrzu i przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Są one dłuższe od 5 mikrometrów, mają grubość mniejszą od 3 mikrometrów, a stosunek długości włókna do jego grubości nie jest mniejszy niż 3 do 1. Ze względu na to, że włókna azbestu chryzotylowego są łatwiej zatrzymywane w górnych partiach układu oddechowego oraz że są także skuteczniej usuwane z płuc, niosą ze sobą mniejsze ryzyko zdrowotne w porównaniu z włóknami azbestów amfibolowych, groźniejszymi dla człowieka w kontakcie z azbestem.

Mimo istnienia normatywów higienicznych dla stężenia włókien azbestu w powietrzu nie można określić dawki progowej pyłu dla działania rakotwórczego azbestu.

Narażenie zawodowe na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

– pylica azbestowa (azbestoza),

– łagodne zmiany opłucnowe,

– rak płuc (najpowszechniejszy nowotwór złośliwy, powodowany przez azbest),

– międzybłoniak opłucnej i otrzewnej, nowotwory o wysokiej złośliwości.

Przy narażeniu na pył azbestowy powstały z pokryć dachowych głównym skutkiem zdrowotnym, który należy brać pod uwagę, jest międzybłoniak opłucnej i otrzewnej.

W zależności od poziomu ekspozycji, może być obserwowany wzrost ryzyka raka płuc. Zakrojone na szeroką skalę badania przypadków międzybłoniaka oraz trendów zapadalności, wykazały zwiększoną ich częstość w rejonach kopalń i zakładów przetwórstwa azbestu oraz w miastach. Nowotwory te wykazują stopniowy przyrost, rocznie około 10%. Oficjalna statystyka w Polsce wykazuje około 120 przypadków zgonów rocznie, z powodu międzybłoniaka opłucnej.

W latach 1976-96 rozpoznano w Polsce 1314 przypadków azbestozy płuc. Jest to pylica płuc powstała wskutek wdychania kurzu zawierającego drobiny azbestu. Biorąc pod uwagę fakt, że okres rozwoju nowotworów związanych z działaniem azbestu może trwać ponad 30 lat oraz niedostateczną wykrywalność w minionych latach i obecnie chorób związanych z narażeniem na azbest, można przypuszczać, że częstość rozpoznań będzie w przyszłości wzrastać. Na przykład we Francji, gdzie badania prowadzi się na większą skalę, stwierdzono, że nowotwór opłucnej atakuje od 400 do 600 osób rocznie.

Dopuszczalne stężenie pyłu azbestu w powietrzu atmosferycznym w Polsce wynosi 1000 włókien/m^3 powietrza w pomiarach 24-godzinnych.

Przeprowadzone badania kontrolne środowiskowych stężeń włókien azbestu w aglomeracjach

wielkomiejskich wykazały najwyższe, ponadnormatywne stężenia przy węzłach komunikacyjnych zlokalizowanych w Warszawie, Katowicach i Łodzi.

Efektem narażenia komunalnego na azbest jest wzrost występowania zmian opłucnowych, szczególnie uwapnionych zmian opłucnej oraz zwiększone ryzyko międzbłoniaka opłucnej. Nie ma w Polsce dokładnych danych dotyczących liczby osób, w przeszłości narażonych zawodowo, oraz w przeszłości i obecnie narażonych środowiskowo. Nadal istnieje skażenie środowiska pyłem azbestu, pochodzącym z tak zwanych „dzikich wysypisk odpadów" – szczególnie w lasach i odkrytych wyrobiskach. Nadal ma miejsce pylenie – w coraz większym stopniu – z uszkodzonych powierzchni płyt na dachach i elewacjach budynków.

W naszym rejonie największe zagrożenie azbestem wystąpiło w trzech byłych zakładach, które wykorzystywały azbest w produkcji (tj. Lubelskiego Zakładu Eternitu w Lublinie, Zakładu Produkcji Płytek Cementowo-Azbestowych w Końskowoli oraz Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Parczewie), Pracownicy z tych zakładów objęci są programem badań profilaktycznych i uprawnieni są do odpowiednich świadczeń określonych

w ustawie *o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest*. Program ten skierowany jest do byłych pracowników zakładów przetwórstwa azbestu. Powołane zostały specjalne ośrodki przeprowadzające badania profilaktyczne. Teren województwa lubelskiego przynależy do Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy w Lublinie. W ramach tego programu prowadzony jest tzw. Centralny Rejestr Zawodowo Narażonych na Azbest, który umożliwia monitorowanie skutków zdrowotnych narażenia i rozwoju zmian w układzie oddechowym

Reasumując azbest szkodzi człowiekowi na układ oddechowy. Natomiast nie ma dowodów świadczących o tym, że azbest spożyty w wodzie jest szkodliwy dla zdrowia. Jest to stanowisko Państwowego Zakładu Higieny z dnia 30.06.2007).

4.4. Bezpieczne postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania. W ustawie określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych, do których zgodnie z obowiązującą klasyfikacją odpadów (rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206) odpady azbestowe są zaliczone.

Poważny niepokój budzi fakt, że obecnie nieodpowiednie usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest przez przypadkowe i nieprofesjonalne firmy, lub samych mieszkańców stwarza zagrożenie pyłem azbestowym dla mieszkańców gminy.

Usunięcie tych zagrożeń będzie wymagało rzetelnej informacji o sposobie unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest.

5. Aktualny stan gospodarowania wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Gmina Michów od 2010 roku przeprowadza akcję usuwania wyrobów zawierających azbest. Każdego roku podpisywana jest umowa z firmą odbierającą od mieszkańców materiały zawierające azbest. Firma ta posiada stosowne zezwolenia uprawniające ją do odbioru tego typu odpadów.

Akcje usuwania wyrobów zawierających azbest w latach 2010 – 2012 finansowane były ze środków WFOŚiGW w Lublinie. W tabeli poniżej zestawiono informacje dotyczące ilości wyrobów zawierających azbest usuniętych z terenu gminy Michów w latach 2010 – 2012

Tabela nr 2 Ilość odpadów zawierających azbest usuniętych z terenu gminy Michów w latach 2010 -2012

L.p	*Rok*	*Ilość posesji, z których został usunięty eternit*	*Ilość odebranych odpadów [Mg]*	*Koszty dofinansowania (w zł)*
1.	2010	1	1,41	1 342,74
2.	2011	18	33,18	14 624,17
3.	2012	28	51,516	18 712,390

Gmina Michów przeprowadziła ponowną inwentaryzację w lipcu 2012 roku. Inwentaryzacja została wykonana w terenie i objęła posesję będące własnością osób fizycznych. Wszystkie zinwentaryzowane wyroby zawierające azbest to pokrycia dachowe lub pozostałości po nich (azbest magazynowany na posesjach znajdujących się na terenie gminy). Określono miejsce występowania wyrobu zawierającego azbest poprzez podanie numeru posesji, na której się on znajduje. Podzielono i odrębnie zinwentaryzowano pokrycia dachowe z eternitu na budynkach mieszkalnych, na budynkach inwentarskich, na budynkach i obiektach gospodarczych. Wymienia się też takie obiekty gospodarcze jak : szopa, garaż, wiata.

W ramach przeprowadzonej inwentaryzacji zidentyfikowano **1 332** posesje, gdzie łączna powierzchnia wyrobów zawierających azbest wynosi **504 425 m^2** (**5 548** Mg).

Zbiorcze wyniki inwentaryzacji w gminie przedstawiają się następująco:

Tabela nr 3. Ilość wyrobów zawierających azbest w Gminie Michów z podziałem na poszczególne miejscowości.

Dane na dzień 31.07.2012r.

L.p	***Nazwa miejscowości***	***Łączna powierzchnia zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest [m^2]***	***Łączna ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest [Mg]***
1	Aleksandrówka	5521	60
2	Anielówka	5239	57
3	Budki	8300	91
4	Chudowola	15792	173
5	Elżbietów	21028	231
6	Gołąb	31281	344
7	Gołąb Kol.	6843	75
8	Gawłówka	11918	131
9	Giżyce	21423	235
10	Giżyce Kol.	3630	39
11	Katarzyn	15680	172
12	Krupy	9394	103
13	Lipniak	3849	42
14	Michów	55457	610
15	Mejznerzyn	23576	259

16	Meszno, Kruszyna	26213	288
17	Miastkówek	17784	195
18	Młyniska	5312	58
19	Natalin	10653	117
20	Ostrów	14248	156
21	Podlodówek	13388	147
22	Rawa	16555	182
23	Rudno	49136	540
24	Rudzienko	24722	271
25	Rudzienko Kol.	13703	150
26	Trzciniec	22416	246
27	Wypnicha	21585	237
28	Wólka Michowska	5866	64
29	Węgielce	16521	181
30	Zofianówka	7392	81
SUMA		**504 425**	**5 548**

Opracowanie własne na podstawie danych z przeprowadzonej inwentaryzacji w lipcu 2012 roku.

W celu przeliczenia ilości pokryć dachowych na Mg założono, że 1 m^2 pokrycia z płyt falistych i z płyt „karo" waży 11 kg/m^2 (zgodnie z wojewódzką bazą azbestową).

Dla zobrazowania oraz możliwości porównania ilości zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach należących do Gminy Michów został przygotowany **Wykres nr 1.**

Wykres nr 1. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów w m^2 zawierających azbest w Gminie Michów w podziale na poszczególne miejscowości.

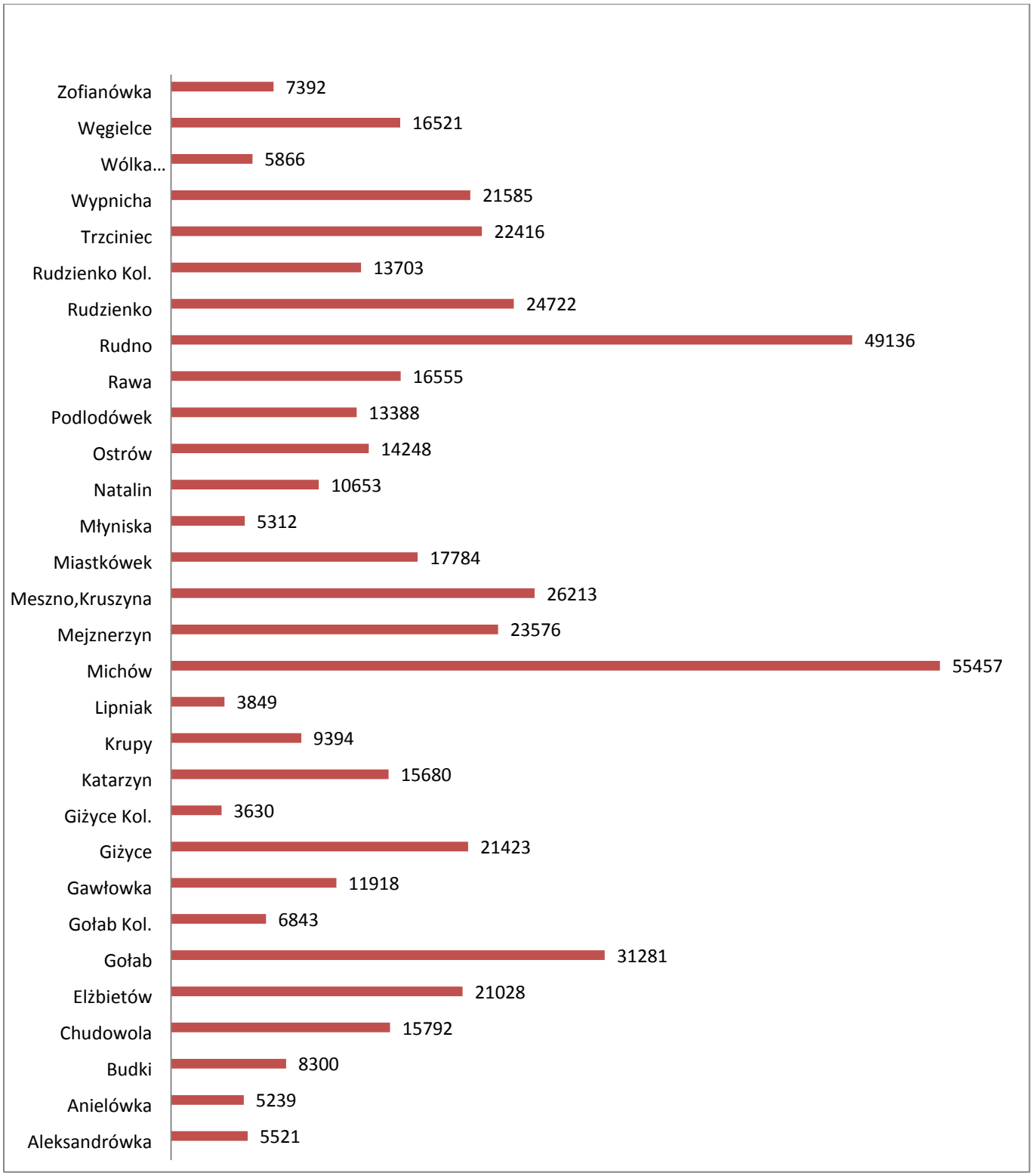

6. Harmonogram realizacji celów i zadań Programu

Tabela 1 Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji „Programu…"

Lp.	Zadanie	Ilość	Jednostka odpowiedzialna	Koszt brutto [zł]	Lata		
					2012 – 2014	2015 – 2023	2024 – 2032
1	Cykliczna aktualizacja Programu usuwania wyrobów azbestowych z terenu gminy Michów	5	Gmina	Bez kosztów	**Aktualizacja, co 4 lata** →		
2	Aktualizacja bazy danych dotyczących lokalizacji, ilości i stanu wyrobów zawierających azbest	-	Gmina	bez kosztów	**Aktualizacja bazy zgodnie z aktualizacją oceny jakości i stanu technicznego wyrobów zawierających azbest** →		
3	Przedkładanie marszałkowi województwa lubelskiego przez wójta gminy Michów informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu	21	Gmina	bez kosztów	**Cyklicznie raz w roku**		
4	Usunięcie, transport i unieszkodliwienie pokryć dachowych zawierających azbest	5 548 Mg	Właściciele obiektów	4 993 200,00 (900/Mg)	**2% wszystkich wyrobów**	**49% wszystkich wyrobów**	**49% wszystkich wyrobów**
					99 864,00	2 446 668,00	2 446 668,00
5	Położenie nowego pokrycia po zdemontowaniu płyt azbestowo-cementowych	504 425 m^2	Właściciele obiektów	30 265 500,00 (60 zł/m^2)	**2% wszystkich pokryć dachowych**	**49% wszystkich pokryć dachowych**	**49% wszystkich pokryć dachowych**
					605 310,00	14 830 095,00	14 830 095,00
6	Monitoring usuwania wyrobów zawierających azbest	-	Gmina	bez kosztów	**Na bieżąco**		
7	Edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania	1/rok	Gmina	21 000	**3 000 zł/okres (1 000 zł/rok)**	**9 000 zł/okres (1 000 zł/rok)**	**9 000 zł/okres (1 000 zł/rok)**
8	Poszukiwanie dostępnych źródeł finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy	-	Gmina	bez kosztów	**Na bieżąco**		

7. Aspekty finansowe i źródła finansowania

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy pociąga za sobą koszty związane z:

- **demontażem** eternitu wraz z zapakowaniem w folię na palety

- **transportem** na składowisko odpadów azbestowych

- **utylizacją**- eternitu na składowisku,

Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Michów wynosi: **5 548 Mg**

Cena za kompleksowo wykonaną usługę dotyczącą usunięcia azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie województwa lubelskiego wynosi średnio 900 zł brutto. Tak więc łączne koszty związane z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Michów szacuje się na kwotę:

5 548 x 900 zł/ Mg = 4 993 200,00 zł

Programy udzielające wsparcia finansowego na usuwanie wyrobów zawierających azbest kierowane są głównie do osób fizycznych oraz jednostek samorządu terytorialnego, gdyż są to grupy będące właścicielami większości wyrobów azbestowych.

Stopień finansowania działań związanych z usuwaniem azbestu będzie uzależniony od aktualnie dostępnych środków.

Jak dotychczas, gmina będzie korzystać z możliwość dofinansowania przedsięwzięć związanych z usuwaniem odpadów azbestowych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie.

Inną możliwością finansowania realizacji przedmiotowego Programu jest projekt realizowany przez Samorząd Województwa Lubelskiego. W latach 2010 – 2015 województwo lubelskie ma szansę pozyskać znaczne środki na sfinansowanie zadań związanych z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest ze Szwajcarsko – Polskiego Programu Współpracy, na realizacje Projektu pt. „Pilotażowy system gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego wzmocniony sprawnym monitoringiem ilości oraz kontroli ich usuwania i unieszkodliwiania.” Inicjatywa ta została podjęta w ramach obszaru priorytetowego „ Środowisko i infrastruktura”, obszaru

tematycznego „Odbudowa, remont, przebudowa i rozbudowa podstawowej infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska" Szwajcarsko – Polskiego Programu Współpracy".

O dofinansowanie ubiegać się mogą:

- Osoba fizyczna z terenu gminy, nie będąca przedsiębiorcą;
- Wspólnota i spółdzielnia mieszkaniowa z terenu gminy;
- Jednostka samorządu terytorialnego z terenu województwa lubelskiego;

Do dofinansowania kwalifikują się koszty związane z realizacja zadań polegających na :

- Usunięciu wyrobów zawierających azbest poprzez dofinansowanie kosztów demontażu, odbioru (załadunku, transportu, rozładunku) i unieszkodliwieniu odpadów zawierających azbest;
- Usunięciu odpadów zawierających azbest zgromadzonych na działkach gruntowych lub usunięcie odpadów zawierających azbest porzuconych na tzw. „dzikich wysypiskach" pochodzących z demontażu pokryć dachowych, poprzez dofinansowanie kosztów odbioru i unieszkodliwieniu w/w odpadów.

  Gmina Michów deklaruje uczestnictwo w Projekcie.

8. Podstawowe akty prawne i dokumenty strategiczne oraz obowiązki z nich wynikające.

USTAWY

1. *Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest* (Dz.U. z 2004 Nr 3 poz. 20. z późn. zm.). Ustawa zakazuje wprowadzania na obszar kraju azbestu, wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest.
2. *Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (Dz.U. z 2010 Nr 243 poz. 1623 z późn. zm.)
3. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska* (Dz.U z 2008 Nr 25 poz. 150 z późn. zm). Ustawa ta wprowadziła m.in. obowiązek składania przez wójtów, burmistrzów, a także osoby prawne stosownych informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (w tym również azbest).
4. *Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach* (Dz.U z 2013, poz. 21). Ustawa ta wprowadziła m.in. obowiązek uzyskania przez wytwórcę odpadów niebezpiecznych (wykonawcę prac usuwania wyrobów zawierających azbest) zatwierdzenia – przez

właściwego starostę – programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest)

5. *Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych* (Dz.U. Nr 227, poz. 1367).

ROZPORZĄDZENIA

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. – w sprawie katalogu odpadów (Dz.U. Nr 112, poz. 1206) zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych poniżej grupach i podgrupach z odpowiednim przypisanym kodem klasyfikacyjnym:

- 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu,
- 10 11 81* - odpady zawierające azbest,
- 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych,
- 15 01 11* - opakowania z metali zawierających niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające wolny azbest,
- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 24).

3. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz.U. Nr 191 poz. 1595). W sposób nieselektywny mogą być składowane odpady o następujących kodach:

- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest

- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Nie można natomiast mieszać tych odpadów i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz.U. Nr 217 poz. 1833 z późń zm.) określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest:

- pyły zawierające jeden lub więcej rodzajów azbestu (aktynolit, chryzotyl, krokidolit, tremolit)

- pył całkowity – 1,0 mg/m^3

- włókna respirabilne – 0,2 mg/m^3

5. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz.U. Nr 120, poz. 1126) określa zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenie bezpieczeństwa lub zdrowia ludzi.

6. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011 Nr 8 poz. 31).

7. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. Nr 71 poz. 649 z późn. zm.) nakłada na właścicieli lub zarządców obiektów, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest - obowiązek okresowej kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości użytkowania wyrobów zawierających azbest zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia (Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest). Pierwsza kontrola powinna być przeprowadzona w terminie do 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia. W/w podmioty przechowują 1 egz. oceny (łącznie ze stosowną dokumentacją) a 2-gi egz.

oceny przekazują właściwemu organowi nadzoru budowlanego, w terminie 30 dni od daty sporządzenia oceny.

8. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów* (Dz.U. Nr 216 poz. 1824).

Strategicznymi dokumentami spójnymi względem opracowywanego są:

1. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010 - uchwalony został przez Radę Ministrów uchwałą nr 233 z 29 grudnia 2006 r. (M.P. z 20067 r. Nr 90, poz. 946). Określono w nim następujące cele główne:

- utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB,
- zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska,
- zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowiska odpadów,
- zamknięcie do końca 2009 r. wszystkich krajowych składowisk niespełniających przepisów prawa,
- wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów,
- stworzenie kompleksowej bazy danych o wprowadzanych na rynek produktach i gospodarce odpadami w Polsce.

2. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego 2011 - został uchwalony przez Sejmik Województwa Lubelskiego uchwałą Nr XXV/435/08 z dnia 27 października 2008 r. w sprawie uchwalenia „Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2008÷2011 z perspektywą do roku 2015" oraz „Planu gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2011".Jak wynika z PGO na terenie województwa Lubelskiego odpady azbestowe przyjmowane są na 2 składowiskach: w Kraśniku i Poniatowej Wsi. Planuje się budowę kolejnych składowisk oraz kwater na odpady azbestowe przy istniejących składowiskach. Jako problemy związane z odpadami wskazano:

- Wysokie koszty usuwania i unieszkodliwiania azbestu oraz brak wdrożonych mechanizmów dofinansowania tych zadań dla indywidualnych gospodarstw domowych.

- Brak wystarczającej liczby składowisk przyjmujących do unieszkodliwienia odpady azbestowe.
- Słaba świadomość mieszkańców dotycząca szkodliwości dla zdrowia i życia ludzi odpadów zawierających azbest (w tym niezgodnego z wymogami prawa usuwania wyrobów zawierających azbest).

Przyjęte cele to:

- informowanie społeczeństwa o zagrożeniu zdrowia ludzi przy samodzielnym usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- zapewnienie finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest przez fundusze ochrony środowiska,
- monitoring prawidłowego postępowania z odpadami zawierającymi azbest, szczególnie wśród indywidualnych posiadaczy i firm zajmujących się demontażem wyrobów budowlanych zawierających azbest,
- modernizacja lub budowa składowisk (w tym kwater) na odpady azbestowe lub zagospodarowanie azbestu metodami innymi niż składowanie,
- wspieranie inicjatyw zmierzających do usuwania wyrobów budowlanych zawierających azbest.

Cele te osiągane będą przez realizację wzajemnie uzupełniających się zadań.

3. **Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032** - został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą Nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. i jest kontynuacją i aktualizacją celów oraz działań ustalonych w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski" przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002 r.

Główne cele to:

1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,

2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,

3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Cele te osiągane będą przez realizację wzajemnie uzupełniających się zadań.

4. Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2009 – 2032 – utrzymuje cele i aktualizuje zadania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego " przyjętego w 2005 r.

Główne cele Programu to:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terenie województwa lubelskiego,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Zadaniem Programu jest określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest.

Niniejszy Program jest powiązany w zasadniczych punktach z w/w dokumentami strategicznymi kraju i województwa odnoszącymi się do systemów gospodarki odpadami, ponieważ jego głównym celem jest bezpieczne dla zdrowia ludzi usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Michów oraz zdeponowanie ich na wyznaczonych składowiskach odpadów lub unieszkodliwienie innymi metodami eliminującymi ich negatywne oddziaływanie na zdrowie ludzi i środowisko naturalne.

W/w akty prawne określają obowiązki organów administracji, właścicieli, zarządców i użytkowników nieruchomości oraz wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Zgodnie z zapisami krajowego "Programu oczyszczania kraju z azbestu " obowiązki samorządów lokalnych są następujące:

Obowiązki gminy i powiatu:

- Opracowanie, przyjęcie i aktualizacja planu gospodarki odpadami z uwzględnieniem problematyki usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest;
- Przygotowanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- Gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa;
- Organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie;

- Inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,

Obowiązki właścicieli i zarządców lub użytkowników nieruchomości:

- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest,
- sporządzenie i przedłożenie organowi nadzoru budowlanego oceny stanu i dokumentacji miejsca zawierającego azbest,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia,
- sporządzenie (corocznie) planu kontroli jakości powietrza obejmującej pomiar stężenia azbestu, dla każdego pomieszczenia, w którym znajdują się instalacje lub urządzenia zawierające azbest lub wyroby zawierające azbest,
- przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo, miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest,
- sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
- sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub prezydentowi miasta (dot. osób fizycznych nie będących przedsiębiorcami) oraz coroczna aktualizacja informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania;
- zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno – budowlanemu prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami budowlanymi.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

- uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami albo złożenie organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi (zależnie od ilości wytwarzanych odpadów),

- przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- opracowanie przed rozpoczęciem prac szczególnego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:

  - identyfikacja azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,
  - informowanie o metodach wykonywania planowanych prac,
  - w zakresie niezbędnym zabezpieczanie pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
  - ustalenie niezbędnego dla rozwoju wykonywanych prac monitoringu powietrza
  - posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,
  - zgłoszenie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, właściwemu organowi nadzoru budowlanego, właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy oraz właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu, w terminie co najmniej 7 dni przed rozpoczęciem prac,

- zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania w sposób określony w § 8 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z późn. zm.),
- złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu

terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Sposoby postępowania z azbestem

Podstawowym warunkiem bezpiecznego dla ludzi i środowiska użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest jest rzetelnie co roczne sporządzanie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz ocena ich stanu, dzięki której określa stopień pilności wymiany wyrobów zawierających azbest. Prace związane z usuwaniem lub naprawą produktów azbestowych mogą wykonywać tylko wyspecjalizowane jednostki posiadające stosowne zezwolenia oraz wyposażenie techniczne i socjalne zapewniające prowadzenie prac oraz odpowiednie zabezpieczenie pracowników i środowiska przez narażeniem na działanie azbestu. Wykonawcy tego rodzaju prac powinni posiadać zezwolenie na prowadzenie działalności w wyniku której powstają odpady niebezpieczne

Dopuszcza się usuwanie azbestu przez właścicieli nieruchomości, na których się on znajduje pod warunkiem uczestnictwa w specjalistycznym szkoleniu w tym zakresie. Zakres dopuszczonych do wykonania prac w tym zakresie dotyczy zdjęcia pokrycia dachowego zawierającego azbest i odpowiednie jego zabezpieczenie do odbioru przez specjalistyczną firmę.

W przypadkach nieprzestrzegania nałożonych na jednostki organizacyjne i osoby fizyczne obowiązków w zakresie bezpiecznego wykorzystania i usuwania wyrobów zawierających azbest oraz obowiązków sprawozdawczości w tym zakresie mają zastosowanie 17 zapisu tytułu VI ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Przewidują one w takich przypadkach odpowiedzialność karną tj. kary aresztu, ograniczenia wolności lub grzywny orzekane na podstawie przepisów kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz odpowiedzialność administracyjną poprzez wstrzymanie prowadzonej przez podmiot korzystający ze środowiska lub osobę fizyczną działalności powodującej pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrażającej życiu lub zdrowiu ludzi. W trakcie wykonywania prac związanych z demontażem lub naprawą produktów zawierających azbest właściciele firm zobligowania są do:

- umieszczenie tablic ostrzegawczych o treści:

„UWAGA ZAGROŻENIE AZBESTEM”

„OSOBOM NIEUPOWAŻNIONYM WSTĘP WZBRONIONY”

- izolowania od otoczenia obszaru prac specjalnymi osłonami,
- ogrodzenie terenu prac z zachowaniem odpowiedniej odległości od terenu uczęszczane przez pieszych, 1 m przy stosowaniu osłon,
- stosowanie środków technicznych mających na celu zmniejszenie emisji włókien azbestowych do powietrza.

Ponadto do odpowiedzialności za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko, w tym również powstałe w wyniku postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego. Prace związane z usuwaniem produktów azbestowy powinny być prowadzone w taki sposób aby wyeliminować ewentualnie zminimalizowanie pylenia azbestu w stosunku do dopuszczalnych norm wartości stężeń w powietrzu.

Proces demontażu produktów azbestowych związany jest z powstawaniem odpadów niebezpiecznych. Aktualnie na terenie Polski dopuszczone są dwie metody unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Jest to składowanie na składowiskach odpadów niebezpiecznych (na terenie woj. lubelskiego działają trzy składowiska odpadów niebezpiecznych przyjmujące azbest: składowisko w Kraśniku i Poniatowej Wsi i Srebrzyszczu) oraz unieszkodliwianie w przewoźnych urządzeniach z wykorzystaniem mikrofal.

9. Monitoring Realizacji Programu

Niniejszy Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla gminy Michów jest spójny z w „Programem oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032", którego zadania będą realizowane na trzech poziomach:

- Centralnym – Rada Ministrów, minister właściwy do spraw gospodarki i w strukturze ministerstwa Główny Koordynator KPUA,
- Wojewódzkim – wojewoda, samorząd województwa,
- Lokalnym – samorząd powiatowy, samorząd gminny

Niezbędnym elementem zarządzania Programem jest jego systematyczne monitorowanie. W tym celu zostanie wyznaczona osoba odpowiedzialna za realizację Programu, baza azbestowa będzie na bieżąco uzupełniana i raz na 2 lata Wójt Gminy przedstawi Radzie Gminy raport z realizacji Programu. Gmina będzie zobowiązana do wykonania rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi

i przekazania go marszałkowi i WIOŚ w Lublinie w terminie do 31 marca roku następującego po roku, którego sprawozdanie dotyczy.

Raport z realizacji Programu winien być wykonany przy uwzględnieniu podanych w tabeli poniżej wskaźników

Tabela 5. Wskaźniki pomiaru celu.

CELE PROGRAMU	WSKAŹNIK POMIARU CELU	ŹRÓDŁA WERYFIKACJI/ POZYSKIWANIA DANYCH
Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Michów	Ilość bezpiecznie usuniętego eternitu tzw. „ zabudowy eternitowej”	Karty przekazania odpadu Mg/rok Monitoring realizacji programu
	Ilość unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest	
	Ilość odpadów składowanych na składowisku	
Wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terenie gminy Michów	Zmniejszona liczba zachorowań na choroby układu oddechowego wywoływane przez rakotwórcze działanie azbestu	Zaświadczenia z poradni pulmonologicznej o zmniejszeniu się liczby ludności zapadającej na choroby związane z negatywnym wpływem azbestu na organizm człowieka
Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko	Zmniejszenie stopnia zanieczyszczenia powietrza przez włókna azbestowe.	Wyniki pomiaru stopnia zanieczyszczenia powietrza włóknami azbestowymi
Doprowadzenie w określonym czasie do spełnienia nakazów ochrony środowiska	Ilość usuniętego azbestu na terenie gminy w poszczególnych latach	Dane gminne pochodzące z aktualizacji inwentaryzacji wyrobów azbestowych.
Stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych: uchwały i zarządzenia	Liczba podjętych aktów prawnych	Protokół sporządzony z sesji Rady Gminy

Pomoc mieszkańcom gminy w realizacji wymiany płyt azbestowo-cementowych i innych wyrobów zgodnie z przepisami prawa	Liczba nieruchomości z której został w sposób bezpieczny usunięty i unieszkodliwiony azbest	Karty przekazania odpadu Dokumentacja gminna
Identyfikacja dostępnych źródeł finansowania oraz zaprogramowanie wsparcia finansowego przedsięwzięć związanych z usuwaniem azbestu.	Liczba działań podjętych w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację programu	Sprawozdania finansowe, umowy o dofinansowanie programu
	Ilość środków z budżetu gminy przeznaczona na realizacje programu	Uchwała Rady Gminy
Organizacja kampanii informacyjnej o szkodliwości azbestu i bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest	Liczba rozwieszonych plakatów informacyjnych.	Dane gminne , faktury druku plakatów
	Częstotliwość ogłoszeń w mediach i prasie lokalnej	Dane powiatowe, wojewódzkie, gminne
	Liczba rozdanych ulotek edukacyjnych	Dane gminne, faktury druku ulotek

10. Ocena oddziaływania na środowisko

Zawarte cele w przedmiotowym Programie i jego Aktualizacji mają doprowadzić do usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Michów, a przez co zlikwidować szkodliwe oddziaływanie azbestu na środowisko oraz wyeliminować negatywne skutki zdrowotne powodowane przez kontakt z włóknami azbestu.

W celu ograniczenia wpływu azbestu na środowisko oraz zdrowie ludzi, podczas prowadzenia prac budowlanych, transportu i składowania należy przestrzegać przepisów prawnych i technicznych w tym zakresie.

Na terenie gminy nie przewiduje się lokalizacji składowiska azbestu. Najważniejszym działaniem w tym zakresie będzie demontaż, transport i unieszkodliwienie odpadów azbestowych na składowisku.

Azbest może mieć negatywny wpływ na drogi oddechowe ludzi i zwierząt. Innych negatywnych oddziaływań na etapie usuwania i transportu nie przewiduje się.

W celu ograniczenia negatywnego oddziaływania azbestu na środowisko należy przestrzegać następujących zaleceń:

- prace wykonywać pod nadzorem wykwalifikowanego personelu,

- demontaż azbestu prowadzić w stanie wilgotnym (tak, by ograniczyć pylenie) stosując się do wszelkich wytycznych w zakresie zabezpieczenia robót przed dostępem osób postronnych i odpowiednim wyposażeniu pracowników pracujących bezpośrednio przy azbeście (maseczki, kombinezony),
- prace prowadzić tylko w porach dnia (ograniczenie hałasu w godzinach nocy oraz poprawa bezpieczeństwa robót),
- szczelne pakowanie odpadów zawierających azbest do transportu,
- magazynowanie odpadów przygotowanych do transportu w odpowiednich oznakowanych miejscach,
- odpady transportować tylko i wyłącznie odpowiednio przygotowanym oznakowanym taborem,
- bezwzględnie stosować się do godzin pracy i do zasad BHP.

Podsumowanie

Realizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Michów będzie trwała do 2032 roku.

Realizację Programu powierza się Wójtowi Gminy Michów.

Program ten będzie realizowany zgodnie z ustalonym przez Radę Gminy harmonogramem działań i jest dokumentem, zmieniającym się w czasie do 2032 roku, aktualizowanym w zależności od postępu usuwania odpadów azbestowych i od zmieniających się warunków jego realizacji.